

Zuzana Malá: Próza české poválečné avantgardy mezi individualismem a kolektivismem

posudek školitele

Zuzana Malá si za téma své disertační práce vybrala českou prózu v prvních letech po první světové válce a rozhodla se ji nahlédnout z perspektivy tehdy nastupující domácí avantgardy, ale také komparativně začlenit do širších, nadnárodních, evropských kontextů a souvislostí, jejichž organickou součástí tehdejší dění v české literatuře bylo. Zvláštní pozornost se přitom rozhodla věnovat kontextu německému a zejména francouzskému, jenž byl tehdy v českém prostředí spontánně recipován. A pokud jsem s to jako bohemista tyto rozsáhlé pasáže práce posoudit a ocenit, učinila tak s přehledem a rozhledem.

Uvažování Zuzany Malé nad tématem, její tázání a hledání se přitom od počátku doktorského studia pohybovalo ve dvou rovinách. Na jedné straně se obracela k obecným teoretickým otázkám, a to zvláště k těm, které se váží k problematice programových prohlášení a proklamací, na straně druhé pak analyzovala vlastní dobovou poetiku. Záhy tak nutně narazila na zřetelný rozpor mezi manifesty a jejich realizací v prozaické tvorbě – na fakt, že tvůrci a hlasatelé manifestů a programů sice mezi sebou sváděli urputné zápasy, avšak publikované texty prozaiků hlásících se k různým táborům se přesto k sobě myšlenkově i tvarově přimykaly. Pojmenování tohoto paradoxu a hledání odpovědi na to, proč tomu tak bylo, se stalo základní osou práce Zuzany Malé a nabylo v ní zejména podoby úvah o vztahu mezi skupinami hlásícími se výslovně k avantgardě a expresionismu, tedy o shodách a neshodách mezi Devětsilem a Literární skupinou. Obdobně ovšem Malá uvažuje také o relaci mezi modernou a avantgardou – i ty vidí jako vzájemně navazující etapy, které navzdory odlišnostem mají mnoho společného a řeší, byť i jinak, obdobné úkoly.

Zuzana Malá reflektuje rozdíly programů a skupin, přesto ale z odstupů času vidí v tehdejších literárních počínání více shod než rozdílů. Proto také inklinuje k tomu, že navzdory dosavadní interpretační a literárněhistorické tradici podřazuje ve svých výkladech český (respektive moravský) expresionismus pod široce pojatý pojem avantgardy. Své přesvědčení, že je možné takto postupovat, přitom opírá o poznatek, že klíčovým dobovým názorovým a ideovým střetem, který řešili příslušníci obou literárních společenství (a nejenom oni), byl pocit

ztráty řádu a s tím související zpochybnění identity a sociální funkce individua, jakož i snaha tento pocit překonat a učinit měřítkem hodnoty v umění i životě kolektivum, dav, zástup. Jako přirozený protipól tohoto pohybu pak vnímá i souběžný strach či hrůzu ze ztráty individuality a z kolektiva.

Naznačenému tématu Malá věnuje první část disertace, zatímco těžiště části druhé spočívá v analýze a popisu vlastní literární tvorby – je přesvědčivou interpretací té části české literární produkce, již byla doposud věnována jen malá či žádná pozornost.

Jako školitel musím ocenit cestu, kterou doktorandka během studia prošla a která nakonec přinesla kvalitní výsledek. Předložená práce prokazuje, že Zuzana Malá je schopna se funkčně pohybovat v rovině teoretické, její obecné formulace na úrovni filozofických a ideových konceptů se však zároveň opírají o široký faktografický průzkum a o znalost dobové literární tvorby. A právě v této konfrontaci teorie a tvorby spatřuji hlavní přínos předložené práce. S potěšením jsem proto sledoval, jak se obě tyto roviny doplňují a postupně přerůstají v průkaznou literárněvědnou výpověď, která z poněkud nezvyklého úhlu a s odvahou prověřuje a mění literárněhistorická schémata a podává jiný obraz proměn české literatury daného období.

Doporučuji proto práci Zuzany Malé obhajobě, a to s pozitivním výsledkem.

Handwritten signature in cursive script, appearing to read "Pavel Janák".